

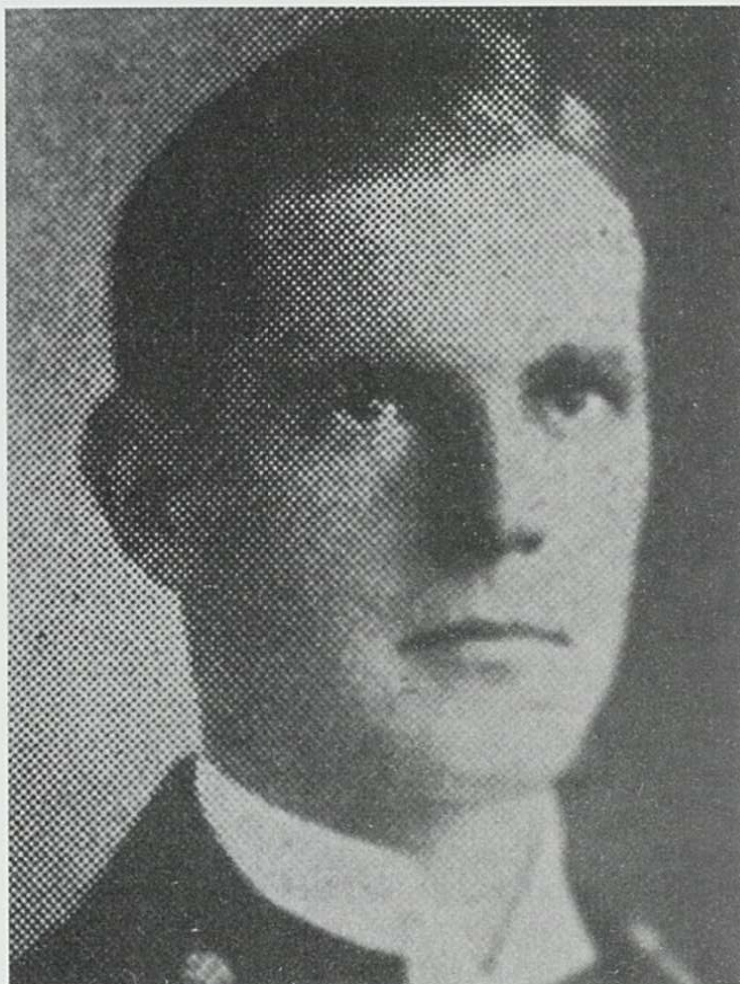
Halvor Søyland

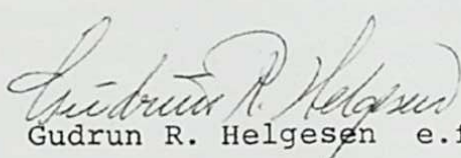

Skudeneshavn

Halvor Søyland var født 8. januar 1907 i Skudeneshavn. Hans foreldre var skipsfører Halvor Søyland og hustru Dora født Waage.

Halvor tok middelskolen og fortsatte sin utdanning på Sjøkrigsskolen. Deretter seilte han utenriks som styrmann og skipsfører. Han ble nyttår 1940 innkalt til nøytralitetsvakt og tjenestegjorde i Nord-Norge under invasjonen som sjef på et marinefartøy. Halvor dro over til Storbritannia da krigen i Norge sluttet i juni 1940. Han deltok i oppbyggingen av den norske marinen i Skottland. 16.9. 1941 ble han utnevnt til kapteinløytnant og sjef for korvetten «Montbretia».

Fra 16.9, da kapteinløytnant H. Søyland overtok som sjef på «Montbretia», til 31.12.1941, deltok den i eskorte av fem konvoier i «The battle of Atlantic» og flere dramatiske hendelser skulle komme. Korvettens oppgave var å beskytte konvoiene av handelsskip som førte viktige varer, ammunisjon og olje til England. Det var i verdens farligste og hardeste farvann de opererte og fikk ord på seg som «vaktbikkjer». Korvettene opererte i utkanten av konvoiene og sporte opp ubåter før de fikk anledning til å komme i posisjon til å angripe. Da slaget om Atlanterhavet var over og vunnet av de allierte sjøkrigskrefter, ble det fremhevet fra britisk hold at de fem norske korvettene hadde spilt hovedrollen. Dette var en anerkjennelse som de overlevende, etterlatte og hele det norske folket var stolt av.

Fødselsnr./ Birth no.		Etternavn/ Surname		For- og mellomnavn/ First and middle names							
08.01.07		SØYLAND		Halvor							
Fartøyes navn/ Name of vessel		Stilling/ Rating		Tiltrådt/ Service from		Hyre fra/ Wages from		Fratrædt/ Service to		Hyre til/ Wages to	
1.4.41 i Den norske marine.											
Omkom i marinens tjeneste den 18.11.42.											
 Gudrun R. Helgesen e.f.											

Situasjonen for de transatlantiske konvoiene ble totalt forandret da dette skjedde. Hovedmassen av de tyske ubåtene ble i denne perioden satt inn mot Atlanterhavs-konvoiene mellom Storbritannia og Nord-Amerika. De angrep konvoiene dag og natt i store grupper, populært kalt «Ulveflokk-taktikken». Noe effektivt middel mot disse «ulveflokkene» fantes ikke. Resultatet av den nye tyske ubåtøffensiven viste seg snart.

Alt i løpet av august 1942 lyktes det undervannsbåtene å senke 102 handelsskip med en samlet tonnasje på over 500.000 brutto reg. tonn på de nord-atlantiske konvoirutene. Det ble verre utover høsten og vinteren. Den verste tapsmåned var november 1942 da det lyktes de fiendtlige ubåtene å senke 106 handelsskip, med en samlet tonnasje på nesten 700.000 brutto reg. tonn i Nord-Atlanteren.

«Montbretia» deltok i fire av de verste slagene. Det verste slaget som ble utkjempet av eskortegruppen fant sted i dagene 22. til 26.8.1942. Under eskorte av vestgående transatlantisk konvoi ON 122. De norske korvettene med «Montbretia», «Potentilla» og «Eglantine» og «Acanthus» sluttet seg til konvoien utenfor Moville i Irland. Den britiske jageren «Viscount» med kapteinløytnant John Waterhouse hadde kommandoen over styrken. Konvoien besto av 37 handelsskip da de startet. Da den kanadiske eskortetjenesten overtok i kanadisk farvann, var den redusert til 32 handelsskip. Denne hendelsen er forøvrig godt dekket i Arne Hartmarks bok «Atlanterhavsslaget».

At dette kraftige, konsentrerte angrepet bare resulterte i tap av 4 skip, taler sterkt til fordel for eskortefartøyenes påpasselighet og dyktighet, heter det i marinehistorikeren E. A. Steens beretning om konvoislaget.

Eskorteringen av konvoi ON 122 hadde vært en usedvanlig hard påkjenning for mannskap og fartøyer. Fra den britiske marineattachéen i Washington – admiral Cunningham – fikk eksortesejefen et telegram med følgende tekst: «Congratulations to your most offensive effort». Eskortesejefen, kapteinløytnant Waterhouse, var meget godt fornøyd med de norske korvettene og deres innsats under angrepene på konvoien den hektiske natten mellom 24. og 25.8.1942. I sin rapport om eskorteringen skriver han blant annet: «Sjefen for «Eglantine» overtok to ganger kommandoen over konvoien under mine fravær og syntes å ha et fast grep over situasjonen. Han er beslutningsdyktig – «a competent officer».» Videre skriver han: «Det var en fornøyelse å se nordmennene gå til aksjon. Operasjon «Raspberry» gikk som et urverk.»

Hele denne historien er et sitat fra «Atlanterhavsslaget og de norske korvettene» av Arne Hartmark. De som fra konvoiene fikk oppleve og se korvettene i aksjon mot ubåter og deres gode egenskaper som sjøbåter i det stormfulle Atlanterhavet, måtte beundre mannskapet for deres utholdenhet i kampen mot fienden. Under de trange forholdene som var ombord, 60 mann på banjeren sovende i

hengekøyer, var det nok ingen muligheter til avslapping på frivaktene.

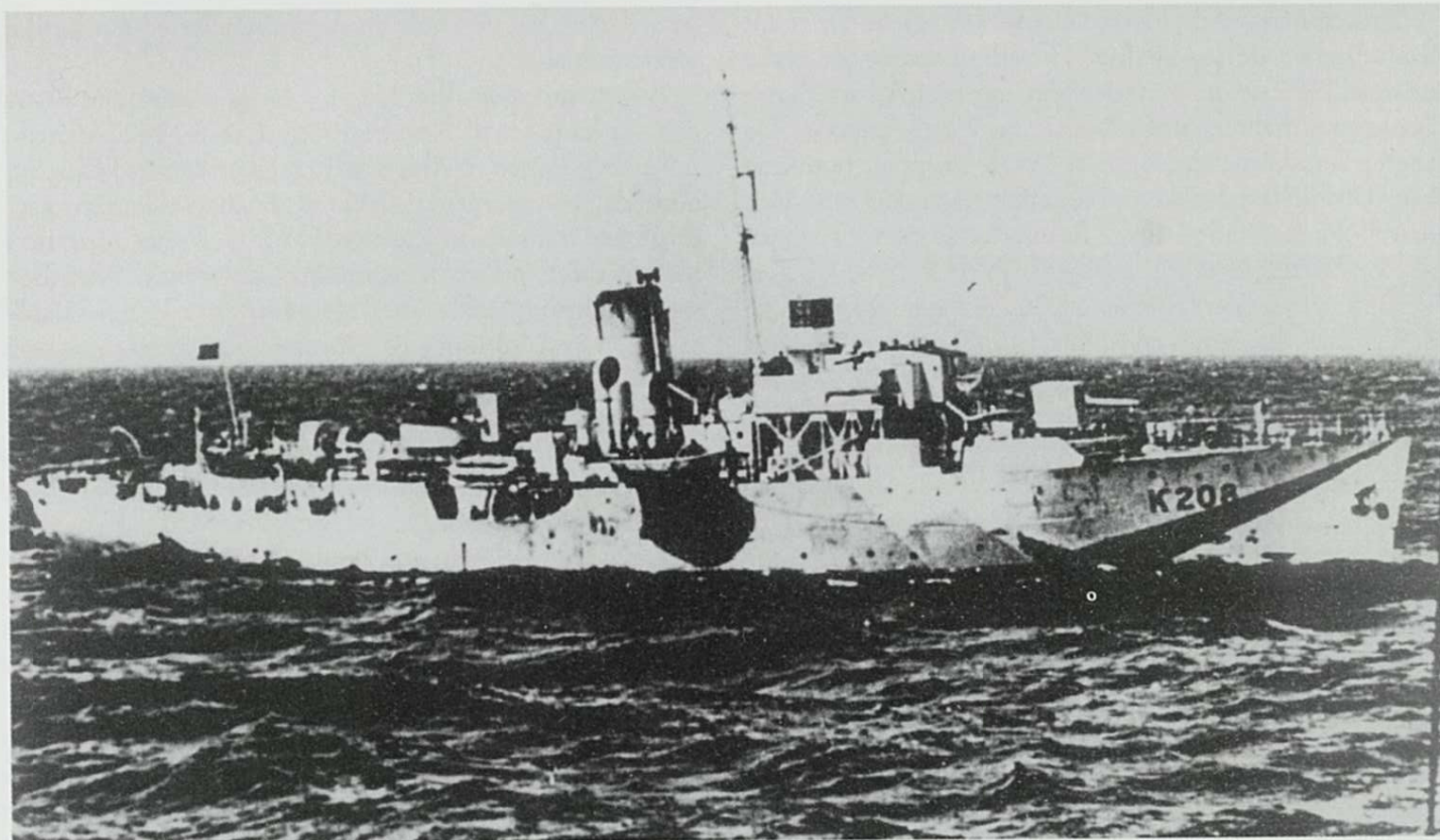
Eskortegruppen fikk ikke noe langt pusterom etter at den var kommet til New Foundland 28.8.1942. Allerede 1.9 gikk gruppen til Argentia, den amerikanske basen, og neste dag om morgenen, 2.9, tok den opp eskortering av østgående transatlantisk konvoi HX 205. Under overfarten ble konvoien verken skygget eller angrepet av fiendtlige stridsstyrker. Allerede 10.9 ble eskorten avløst av lokal-eskorten ved innløpet til Nordkanalen. Neste dag var eskorten tilbake til sin base i Liverpool.

«Montbretia» fortsatte i eskortetjenesten i Nordatlanten sammen med de andre norske korvettene. På den siste turen deltok også korvetten «Rose» der Nils Jakobsen fra Skudeneshavn var med.

Det var under eskorte av konvoi ANS 144 som gikk fra Storbritannia 7.11.1942 at «Montbretia» møtte sin skjebne. Skipet fikk radarkontakt med en ubåt samtidig med «Potentilla» kl. 07.08 mens den var på styrbord side av konvoien. En halv time senere fikk de igjen kontakt med en ubåt, 60 grader på styrbord baug i en avstand av ca. 4.000 meter. «Montbretia» satte full fart mot kontakten og avstanden avtok raskt. På veien fikk «Montbretia» asdic-kontakt med en annen undervannsbåt i peiling 15 grader på babord baug i en avstand på 950 meter. Denne peilingen dro seg fort babord over, og «Montbretia» konsentrerte seg om den første. Da avstanden til den var redusert til 700 meter, traff en torpedo «Montbretia» forut på babord side. Treffet hadde en voldsom virkning. Fartøyet rystet kraftig, en rød flamme sto til værs, ammunisjonen ved 10 cm. kanonen på fordekket eksploderte og et regn av rødglødende jernsplinter for akterover og drepte 3 mann på akterdekket momentant. Det var slått et stort hull i skips-siden forut om styrbord og på babord side ble dekket sprengt opp. Taket på asdic-huset raste sammen, vindskjermen på kommandobroen knuste og veggene i styrhuset ble slått inn.

Rormannen ble drept og flere av mannskapet hoppet overbord med en gang, mens andre løp opp på båtdekket. «Montbretia» gikk fremdeles med full fart og skar ned med baugen. Halvor Søyland ga ordre om å sette ut livbåtene og redningsflåtene. Det lyktes bare å få satt tre av flåtene på vannet før korvetten ble truffet av nok en torpedo. Den eksploderte med øredøvende knall. Etter dette brakk «Montbretia» sammen. Skorsteinen ble splintret i to, en svart røyksøyle steg til værs og fartøyet sank fort. Det gikk ned med baugen først. Siste glimt av «Montbretia» var det norske orlogsflagget som fremdeles vaiet da fartøyet forsvant i dypet. «Montbretia» tok med seg 47 mann av bestningen da det gikk ned, blant disse var skipssjefen kapteinløytnant Halvor Søyland.

Tre kvarter etter at «Montbretia» hadde sunket, kom «Potentilla» til ulykkesstedet og tok opp 29 mann. Flere

av de som ble reddet, hadde kommet seg opp på flåtene mens andre ble plukket opp fra sjøen. To var allerede døde av indre blødninger og ble begravet i sjøen under militær honnør. En av redningsmennene fra «Potentilla», Albert Vestvik fra Langevåg på Bømlo, senere bosatt i Kopervik, fortalte at da de skulle berge skipssjefen, bare vinket han dem bort. «Jeg er ferdig», sa han, «jeg har brukket ryggen. Sørg for at de andre blir berget.» Han hadde omsorg for mannskapet til siste stund.

Da slaget om Atlanterhavet var over og vunnet av de allierte sjøkrigskeftene, ble det fremhevet fra britisk hold at de fem norske korvettene spilte hovedrollen. Det var en anerkjennelse som de overlevende og etterlatte, ja, hele det norske folket kan være stolt av.

Mye av det som er beskrevet i denne historien er sitater fra boken «Atlanterhavsslaget og de norske korvettene» av Arne Hartmark. Her får vi et innsyn i betydningen av de norske korvettene innsats og ikke minst det umenneskelige slitet ombord i disse små fartøyene (ss. 15-67).

KORVETTEN «MONTBRETIA»
sjøsatt den 27. mai 1941.

Deplasement: 900 tonn standard, 1250 tonn fullt utrustet.
Dimensjon: Størst lengde 205 ft, bredde 33 ft, dybde 11,5 ft
Hovedmaskin: Damp trippel ekspansjon 1-4 sylinder, 1 aksel 2750 hk 16 kn.

Bunkersbeholdning: 232 tonn olje.

Aksjonsradius: 5500 n.mil ved 11 knops fart.

Bestykning: 1-4" B.L. Mk IX 1- 2 pdr. pom Mk. 8 AHV, 6 x 1-20 mm Oerlikon, 3-0, 5" Colt mitr.

Synkeminer: 60 stk 4 kastere, 2 synkeminerekker.

Besetning: 74 mann.

Stridsklar: 21. oktober 1941.

Sjef: Kapteinløytnant Halvor Søyland fra 16. november 1941.